

- **Substantiv**

- Hvordan finne ut om substantivet er et hankjønns- eller et hokjønnsord? ↓

- Sett det i bestemt form eintal: *jent-a*, *gut-en*. Høyrest det riktig ut med a-ending, er det stort sannsyn for at det er eit hokjønnsord. Høyrest a-ending heilt rart ut, er det nok eit hankjønnsord. Samanlikn: *Veska er ny*. **Stola er hard*.

- Hvorfor er ord på -ing spesielle? ↓

- Ord på -ing er hokjønnsord, men dei får hankjønnsendingar i fleirtal:
ei setning – setninga – fleire setningar – alle setningane

- Bøy ein gut

- Bøy ei jente

- Bøy eit barn

- Unntak hankjønnsord: ↓

- Nokre ord får vokalskifte og -er, slik som son, bror, fot, bonde:

- Ein bonde – den bonden – fleire bønder – alle bøndene

- Ord som endar på -nad og -a kan bøyast regelrett, eller få -er/-ene i fleirtal:

- Ein sofa - den sofaen - fleire sofaar/sofaer - alle sofaane/sofaene

- Ein bunad - den bunaden - fleire bunadar/bunader - alle bunadane/bunadene

- Samme gjelder for nokon enkeltord:

- Ein venn - den vennen - fleire vennar/venner - alle vennane/vennene

- Nokon uregelrette substantiv:

- Ein bror - den broren - fleire brør - alle brørne

- Ein sko - den skoen - fleire sko/skor - alle skoa/skorne

- Ein ting - den tingen - fleire ting - alle tinga

- Nokon spesielle hokjønnsord:

Eintal		Fleirtal	
Ubestemt	Bestemt	Ubestemt	Bestemt
(ei) mor	(den) mora	(fleire) mødrer	(alle) mødrene
(ei) dotter	(den) dottera	(fleire) døtrer	(alle) døtrene
(ei) søster	(den) søstera	(fleire) søstrer	(alle) søstrene

- Følger reglene for hokjønnsbøying, men får samandraging. I tillegg: -r i ubestemt form fleirtal

- Dobbel bestemt form:

- bestemt artikkel + adjektiv + substantiv i bestemt form
- den norske ambassaden
- Nesten alltid dobbel bestemt form på nynorsk
- Ikkje: den førre regjering, men: den førre regjeringa
- Ikkje: det norske samfunn, men: det norske samfunnet

- Unntak for eigennamn:

- Det kvite hus, ikkje: "Det kvite huset."

- **Svake verb**

- Kjenneteikn:

- Svake verb har som regel ending i presens: *eg kjøp-er, eg kast-ar.*
- Dei har ending i preteritum: *eg kjøp-te, eg kast-a.*
- Dei har som regel same rotvokal i alle tider: *eg kjøper – eg kjøpte – eg har kjøpt.*
- Perfektum partisipp av svake verb endar på -t, -d eller -dd: *har kjøpt, har levd, har trudd.*

- Hvordan finne ut om et verb er et a-verb? ↓

- Dersom det har ending -a eller -et i preteritum på dialekten din, har du med eit a-verb å gjere.

- Hvordan bøyer man a-verb? ↓

- Verbendinga har vokalen a i både presens, preteritum og presens perfektum, ikke i infinitiv: å kaste, kastar, kasta, har kasta

- Hvordan finne ut om et verb er et e-verb? ↓

- Dersom det har ending -te eller -de i preteritum på dialekten din, har du med et e-verb å gjere.

- Hvordan bøyer man e-verb? ↓

- Dei fleste e-verba blir bøygde likt som bokmålsverba: å kjøpe, kjøper, kjøpte, har kjøpt
- Det finst nokon svært vanlege e-verb som ikke får same ending som på bokmål. Dei mest brukte bør du lære deg utanåt, og her kjem det ni verb du bør kunne:

- E-verb med stamme som endar på -ei får -dde i preteritum og -dd i perfektum. Lær deg desse to:

- å greie – greier – greidde – har greidd
- å pleie – pleier – pleidde – har pleidd

I tillegg bør du lære dette verbet:

- å arbeide – arbeider – arbeidde – har arbeidd

Fire e-verb skal alltid ha -de i preteritum og -t i perfektum:

- å høyre – høyres – hørde – har hørt
- å køyre – køyrer – køyrde – har kørt
- å gløyme – gløymer – gløymde – har gløymt
- å gøyme – gøymer – gøymde – har gøymt

E-verb som endar på -ng(e) skal ha -de i preteritum og -t i perfektum.

- å slenge – slenger – slengde – har slengt
- å stenge – stenger – stengde – har stengt

- Fra boka:

- Når stammen av verbet sluttar på konsonantane FLSKPTRN, skal verbet ha -te i preteritum. Tips: Hugs ordet FLASKePoSTaR+N.

- Unntak: Dersom verbet har diftong, skal det vere -de: hørde, køyrde

- Når stammen av verbet slutter på noko anna, skal det vere -de.

- J-verb:

- **J-verb**

J-verba er ei gruppe verb som endar på *-je* i infinitiv (*å fortel-je*). Dei har til felles at dei ikkje har ending i presens, og at dei endar på *-de* i preteritum. Ofte har dei også vokalskifte i preteritum og perfektum partisipp.

Dei sju j-verba nedanfor kjem du sikkert til å få bruk for. Lær dei utanåt!

- å fortelje – fortel – fortalde – har fortalt
- å telje – tel – talde – har talt
- å velje – vel – valde – har valt
- å selje – sel – selde – har selt
- å skilje – skil – skilde – har skilt
- å spørje – spør – spurde – har spurt
- å krevje – krev – kravde – har kravd

- Kortverb:

-

- **Kortverb**

Kortverb er einstavingsord i infinitiv og presens. Dei får -r i presens og -dde i preteritum. Det finst ein del fleire kortverb enn dei som står på lista, men du kjenner dei sikkert att med ein gong når du møter på dei.

Ver litt obs på verbet "å døy"! På bokmål skriv vi "han døde" med berre ein d, på nynorsk heiter det "han døydde", med to d-ar.

- å sy – syr – sydde – har sydd
- å tru – trur – trudde – har trudd
- å bu – bur – budde – har budd
- å døy – døyr – døydde – har døydd
- å ha – har – hadde – har hatt

- Uregelrette svake verb:

-

- **Uregelrette svake verb**

- å gjere – gjer – gjorde – har gjort
- å seie – seier – sa – har sagt
- å eige – eig – eigde – har eigd
- å vite – veit – visste – har visst
- å legge – legg – la – har lagt
- å sette – set – sette – har sett

- **Sterke verb**

- Hvordan finne ut om et verb er sterkt?

- Tips 1: Dann preteritumsforma av verbet. Har verbet ikkje ending i preteritum, er det eit sterkt verb.
- Tips 2: Dei fleste sterke verba har einstavingsformer i preteritum, nettopp fordi dei ikkje får ending: kom, såg, låg, tok. Svake verb, derimot, har alltid minst to stavingar i preteritum: kjøpte, budde, streva.

- Kjenneteikn:

- Ikkje ending i presens og preteritum.

- Vanlegvis vokalskifte. Forskjellig rotvokal i presens, preteritum og perfektum partisipp

- Perfektum partisipp endar til vanleg på '-e'.

- Tre bøyingsmønster det kan være greit å kunne: ↓

- Sterke verb som har lang -y som rotvokal i infinitiv: Å bryte, bryt, braut, har brote
- Sterke verb som har lang -i som rotvokal i infinitiv: Å skrive, skriv, skreiv, har skrive
- Verb som har kort -i som rotvokal i infinitiv: Å finne, finn, fann, har funne

- **Parverb: Både sterk og svak bøyning**

- Når bøyes parverb svakt? ↓

- Når verbet tar objekt (brukes transitivt)

- Når bøyes parverb sterkt? ↓

- Når verbet ikke tar objekt (brukes intransitivt)

- **Samansette verb**

- Splitt opp laust samansette verb

- Skriv: Det går fram av samanhengen.

- Ikkje skriv: Det framgår av samanhengen.

- Skriv: Ho tok på seg oppgåva.

- Ikkje skriv: Ho påtok seg oppgåva.

- **Adjektiv**

- Vi skiller mellom eintall og fleirtall
- For eintall skiller vi mellom hankjønn, hokjønn og intetkjønn
- Fleirtallsorda blir bøyd likt for alle kjønna
- Hankjønn og hokjønn får som regel samme ending.
 - Ein raud bil. Ei raud jakke. Gammal.
- Intetkjønn ender oftast på -t.
 - Eit raudt eple. Gammalt.
- Dei fleste adjektiv ender på -e i flertall.
 - Raude tomatar. Gamle
- Unntak:
 - Adjektiv som endar på diftong, og einsstavingsadjektiv som endar på vokal, får dobbel -t i inkjekjønn: leitt, blått
 - Adjektiv som ender på -en, kan få -ent i inkjekjønn, eller bare -e: open, opent/ope, opne
 - Nasjonalitetsadjektiv, og adjektiv som ender på -leg, -ig og -ug, får ikkje ending i inkjekjønn: norsk, norsk, norske; lystig, lystig, lystige.
 - Fleirstavingsadjektiv som endar på vokal bøyer vi ikkje i det heile: rosa, rosa, rosa; lysande, lysande, lysande.
 - Adjektiva liten og eigen har ei eiga form i hokjønn: liten/lita, lite, små/småe; eigen/eiga, eige, eigne.

Den vesle jenta.

- **Gradbøying**

- Dei fleste adjektiv blir bøygde med endingane -are og -ast: høg, høgare, høgast
- Adjektiv på tre eller fleire stavingar blir bøygde med *meir* og *mest*: moderne, meir moderne, mest moderne
- Adjektiv som ender på -el, -er eller -en, får samandraging: enkel, enklare, enklast; vakker, vakrare, vakrast
- Viktige adjektiv med uregelrett gradbøying: mange, fleire, flest; vond, verre, verst; få, færre, færrest.

- **Aktiv og passiv uttrykksmåte**

- Aktiv: Klargjer kven som utfører handlinga: *Dei matar endene. Dei skal mate endene.*
- Passiv: Det er ikke tydelig kven som utfører handlinga: *Endene blir mata. Endene skal matast.*
- Vi dannar passiv form av verbet ved:
 - Hjelpeverbet *bli/verte* saman med perfektum partisipp.
 - Blomsterbuketten blir levert i ettermiddag.
 - Sjøføren vart bøtelagd.
 - Modale hjelpeverb og -ast.
 - Billetten kan hentast på toget.
- I bokmål bruker man s-passiv: Dette avsnittet leses høyt.
 - Dette kan ikke omsettes til: Dette avsnittet lesast høgt.
- I nynorsk må vi ha hjelpeverb i tillegg. Vi kan skrive: Dette avsnittet skal lesast høgt.
- Aktivt språk er ofte betre - unngår upresist og tungt språk. Gjelder spesielt nynorsk, som er et aktivt og munnleg språk. Vi bør derfor klargjere kven som handlar når vi ikkje har nokon grunn til å la vere.
- Leksene må gjerast til neste time. Gjør om til: De må gjere leksene til neste time.
- Huset skal vere vaska til eg kjem att. Gjør om til: Du må vaske huset til eg kjem att.
- st-verb:
 - Endar på -st i alle former.
 - å møtast, møtest, møttest, har møtst
 - Har aktiv tyding

Modalverbene i [norsk](#) er *bør, burde, kan, kunne, må, måtte, skal, skulle, tør, torde, vil, ville.*

St-verb eks.:

infinitiv	presens	preteritum	presens perfektum
å finnast	finst	fanst	har funnest
å synast	synest	syntest	har synst

infinitiv	presens	preteritum	presens perfektum
å høyrast	høyrest	høyrdest	(har høyrst)
å kjennast	kjennest	kjendest/kjentest	(har kjent)
å krevjast	krevst	kravdest	(har kravst)
å minnast	minnest	mintest	(har minst)
å møtast	møtest	møttest	har møtst
å sjåast	sest	sågst	(har sest)
å skiljast	skilst	skildest	(har skilst)
å skjemmast	skjemmest	skjemdest/skjemtest	(har skjemst)
å slåst	slåst	slost	har slåst
å snakkast	snakkast	snakkast	har snakkast
å spørjast	spørst	spurdest	(har spurst)
å trengast	trengst	trongst	(har trungest)
å treffast	treffest	treftest	(har trefst)
å trivast	trivst	treivst	(har trivest)

- **Bestemmarord**

- Definisjon: Ord som bestemmer substantiv nærare. Blir også kalt determinativer.

- Egedomsord:

	Eintal	Fleirtal
1. person	min	vår
2. person	din	dykkar / dokkar
3. person	hans	deira
	hennar	

- Ettersett egedomsord. Ikkje skriv «min sofa», men heller «sofaen min».

- Unntak når egedomsorda blir uttalte med trykk: Det er mine briller, ikkje dine.

- Peikeord:

Eintal			Fleirtal
Hankjønn	Hokjønn	Inkjekjønn	Alle kjønn
denne	denne	dette	desse

- Andre viktige **bestemmarord**:

Eintal			Fleirtal
Hankjønn	Hokjønn	Inkjekjønn	Alle kjønn
annan	anna	anna	andre
ingen	inga	ikkje noko	ingen
nokon	noka	noko	nokon

- I forteljande setningar kan fleirtalsforma vere nokre i staden for nokon: Nokre jenter speler sjakk./Nokon jenter speler sjakk.

- **Genitiv**

- Genitiv fortel oss kven som eig ein ting.
- Vi bruker genitiv når vi måler noko.
- S-genitiv blir sjeldan brukt på nynorsk
- Eit unntak er særnamn og nemningar for mål
 - Kan f.eks. si: Hansens bakeri, ei god natts søvn, ein femten fots båt.
- På nynorsk kan vi bruke preposisjonar.
 - "Spelarane i klubben", heller enn "Klubbens spelarar".
 - "Kaka til Petter", heller enn "Petters kake".
- Egedomsord
 - "Sin" blir helst brukt om personar
 - Ein bør f.eks. ikke seie "Huset sine veggjar", men heller "Veggane i huset"
- Samansette ord
 - "Skoleadministrasjonen", heller enn "Skolens administrasjon"
 - "Busspassasjerane", heller enn "Bussens passasjerar".
- Omskriving
 - "Tilstanden bilen var i", heller enn "Bilens tilstand".
 - "Den engelske dronninga", heller enn "Englands dronning".

- **Pronomen**

- Personlige pronomen:

- **Bokmål** **Nynorsk**

jeg – meg	eg – meg
du – deg	du – deg
han – han el. ham	han – han
hun – henne	ho – henne el. ho
det – det	det – det
vi – oss	vi – oss
dere – dere	dokker – dokker el. de – dykk
de – dem	dei – dei

- "Den" som pronomen finnes ikke på nynorsk.

- Har du sett boka? Eg la henne på bordet.

- Ubestemt pronomen på bokmål: man

- Er det slik man lukeparkerer?

- Ubestemt pronomen på nynorsk: ein

- Er det slik ein lukeparkerer?

- Ofte bedre å bruke *vi* eller *du*

- **Samsvarsbøying**

- Perfektum partisipp bruker vi til å lage presens perfektum

- Perfektum partisipp kan dessutan brukast som adjektiv

- Eit gammalt brev.
- Brevet er skrive.

- Når det brukast som adjektivet blir det bøygd i kjønn og tal i samsvar med substantivet det står til.

- Songen er sungen.
- Verset er sunge.
- Versa er sungne.

Eintal		Fleirtal
Hankjønn/ Hokjønn	Innkjønn	Alle kjønn
sungen	sunge	sungne

- Vi bøyer partisippet

- -når det står føre substantivet

- Eit bunde dyr
- Ein bunden hund
- Eit frose gjerde
- Ein frosen foss

- -når det står etter verba *å vere* og *å bli* eller *å verte*

- Pizzaen er steikt.
- Avisene vart trykte i natt.
- Brillene mine har blitt øydelagde.

- Etter verbet *å ha* er partisippet ubøygd.

- Han har sprunget maraton.

- Samsvarsbøying sterke verb:

- -n for hankjønns- og hokjønns substantiv

- Boka er lesen.

- Ingen ending for inkjekjønns substantiv

- Brevet er lese.

- -ne for fleirtalssubstantiv

- Avisene er lesne.

	Eintal	Fleirtal
Hankjønn/ Hokjønn	Inkjekjønn	Alle kjønn
lesen	lese	lesne

- Samsvarsbøying svake verb:

- For a-verb er forma alltid lik

- Flaska er kasta. Eplet er kasta. Matrestane er kasta.

- E-verb som ender på -te i preteritum, blir bare bøygd i tal:

- Pasienten blir undersøkt. Barnet blir undersøkt. Maskinane blir undersøkte.

- E-verb som ender på -de i preteritum, blir bøygd i kjønn og tall:

- Pakka er send. Brevet er sendt. Brevane er sende.

- J-verb

- Samme mønster som sistnevnte:

- Leiaren er vald. Styret er valt. Politikarane er valde.

- Kortverb

- Båten er snudd. Kortet er snudd. Korta er snudde.

- **Spørjeord**

- Kvifor

- Korleis

- Kva

- Kva for

- Kva for ein/ei/eit/nokon

- Kva for ein etasje bur du i? / Kva for etasje bur du i? / Kva etasje bur du i?

- Kva for nokon bøker er dine?

- Nokon fordi "bøker" er i flertall

- Kva for

- Kvar, kor

- Begge kan brukast om stad

- Berre kor blir brukt om mengde.

- Kor gammal er du?

- Kor mange menneske bur i Noreg?

- Når ordet "hvor" innleier ei leddsetning, kan ein ikkje omsette det til kor eller kvar på nynorsk. Da må man skrive "der"

- Bokmål: Landet hvor jeg bor

- Nynorsk: Landet der jeg bor.

- Bm: Jeg skal til byen hvor jeg har vokst opp.

- Nn: Eg skal til byen der eg har vakse opp.

- **Vanlige nynorsk feil ndla**

- Desse to vanlege st-verba bør du rett og slett lære deg utanåt:

Infinitiv	Presens (nå)	Preteritum (i går)	Perfektum
Å finnast	det finst	det fanst	det har funnest
Å synast	eg synest	eg syntest	eg har synst

- Somme av verba du bruker mykje, har ei litt vrien bøyning. Dei kan det vere lurt å øve ekstra på.

infinitiv	presens	preteritum	perfektum
Å lese	no les eg	i går las eg	eg har lese
Å vere	no er eg	i går var eg	eg har vore
Å gjere	no gjer eg	i går gjorde eg	eg har gjort
Å komme	no kjem eg	i går kom eg	eg har komme
Å skrive	no skriv eg	i går skreiv eg	eg har skrive

- No som du er godt i gang, tar vi fem nye verb du ofte kan få bruk for:

infinitiv	presens	preteritum	perfektum
Å seie	no seier eg	i går sa eg	eg har sagt
Å bu	no bur eg	i går budde eg	eg har budd
Å halde	no held eg	i går heldt eg	eg har halde
Å sette	no set eg	i går sette eg	eg har sett
Å ligge	no ligg eg	i går låg eg	eg har lege

- "Den" er ikkje eit pronomen på nynorsk, men vi bruker "den" som peikeord:
 - Den raude genseren er favorittgenseren min.

- Bestemmarordet nokon bøyer vi slik på nynorsk:

Hankjønn	Hokjønn	INKjekjønn	Fleirtal
Har du nok on bil?	Har du noka dotter?	Har du noko hus?	Vi har nok on bøker

I bokmålssetninga “Jeg har noe rart under foten”, står “noe” åleine. I slike tilfelle set du om med “noko”:

- “Eg har noko rart under foten”.

Vi bruker også noko saman med uteljelege substantiv, same kva slags kjønn dei har:

- Har du noko mjølk? Nei, eg har ikkje noko mjølk.

EIGEDOMSORDA

Bokmål	nynorsk
min – mi - mitt – mine	min – mi - mitt – mine
din – di - ditt – dine	din – di – ditt – dine
hans hennes	hans hennar
vår – vårt – våre	vår – vårt – våre
deres	dokkar el. dykkar
deres	deira